

Cijfers bewijzen

L. Polman

Gewoonlijk hebben we weinig vragen bij cijfers die uit arme landen omhoog komen drijven. Zoveel miljoen mensen honger? X-percentages met hiv? We geloven het best. Rondom slachtofferaantallen van de oorlog in Congo werd het recent zowaar wel even een relletje. Het *Human Security Report* van de Simon Fraser University in Vancouver, Canada, stelde dat het wijd en zijd aangehaalde dodental van 5,4 miljoen met ongeveer de helft naar beneden mag. Die 5,4 miljoen moesten we eerder zien als 'promotiemateriaal' om hulpdonoren en beleidsmakers te beïnvloeden, dan als resultaat van wetenschap.

Met name de NGO *International Rescue Committee* (IRC) voelde zich aangesproken. Het was immers de IRC-schatting van tussen 3-7 miljoen slachtoffers die de bron was van de 5,4 miljoen waarover inmiddels 'iedereen' het eens is. Op grond van de cijfers van het IRC hadden overheidsdonoren besloten om de humanitaire hulp aan Congo met 500 procent te verhogen. 'We maakten onze schattingen met de grootste mogelijke zorgvuldigheid, met gevaar voor eigen leven en bovendien met minder geld dan u had om uw rapport te schrijven,' schreef het IRC in een verontwaardigde open brief aan de Canadese onderzoekers. Uit landen als Congo is de betrouwbaarheid van wat voor cijfers dan ook beperkt, erkende het IRC. Het was er de NGO dan ook om te doen geweest iets te zeggen over de *schaal* van de Congolese oorlog, niet over precieze aantallen.

In de Vietnamoorlog werd ook van alles geschat en gemeten. Het eigen succes bracht het Pentagon bijvoorbeeld in kaart met een zogenoemd *Hamlet Evaluation System*. Daarmee maten ze schier wekelijks de voortgang van de 'pacificatie' van alle 2300 dorpen en 13.000 gehuchten in Zuid-Vietnam. Hoe dat precies ging wist niemand, maar ze hadden er dia's van gekleurde grafieken bij. Soldaten te velde gingen ook aan het succes-meten. Zij hanteerden de zelf ontwikkelde 'MGR'-regel, de *mere gook rule*: als het dood was en het was Vietnamees, dan was het Vietcong en mooi voor de statistieken. Het is de kunst om het met je cijfers niet te dol te maken. Als NGO moet je bijvoorbeeld oppas-

sen mensen niet murw te beuken met al te hoge slachtofferaantallen, want dan riskeer je dat donateurs gaan denken dat Afrika aan elkaar hangt van gekken en massamoordenaars en dat ze het maar bekijken. Ben je minister van Defensie, dan moet je oppassen niet juist het tegenovergestelde te doen: beweren dat er nul slachtoffers zijn, want dat gelooft geen mens. 'It just didn't happen', zeiden Pentagon-woordvoerders na het Amerikaanse bombardement op Kama Ado, een Afghaans dorpje van lemen hutten, in december 2001. Honderdvijftig slachtoffers hadden journalisten geteld. Dan moet het dorp spontaan ingestort zijn toen Amerikaanse vliegtuigen er rondjes boven draaiden, schreven kranten cynisch. Toenmalig minister van Defensie Donald Rumsfeld zei niet te weten wat er gebeurd was, maar dat dat niet zijn schuld was. 'Als we niet eens zeker kunnen weten hoeveel mensen omkwamen in zuidelijk Manhattan, een locatie waar we volledige toegang hebben, waar duizenden journalisten, onderzoekers en reddingswerkers de puinhopen uitkammen en waar er geen vijandelijke propaganda is om verwarring te scheppen, moeten we goed beseffen hoe moeilijk het is om zeker te weten wat er op een bepaald moment is gebeurd in een willekeurige situatie in Afghanistan, waar we geen toegang hebben en waar we te maken hebben met leugenaars van wereldklasse.'

Kampioen-leugenaars. Het doet me denken aan een cijfermop die ik hoorde tijdens verkiezingen in het op dat moment nog steeds door oorlog verscheurde Sierra Leone. Hoe verdeel je parlementszetels? Tel alle stemmen bij elkaar op en trek daaruit een vierkantswortel ter grootte van de grote teen van de voorzitter van de Nationale Verkiezingscommissie. Pak dan een rekenmachine, toets daar willekeurig wat cijfers in en deel wat er dan staat door 5,7. Vermenigvuldig dat met de donorfondsen die de Verkiezingscommissie in eigen zak heeft gestoken, deel dat door 11,4621 precies, *et voilà!* Behalve in het zuiden en oosten van het land, waar je gewoon alle zetels aan de regeringspartij geeft. ■